
ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

УДК 37.09(438)(092)

DOI 10.31654/2663-4902-2020-PP-4-87-96

Borisyuk S.

kandydat nauk pedagogicznych, profesor nadzwyczajny Katedry Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej, Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola, Ukraina

Novgorodska J.

kandydat nauk pedagogicznych, profesor nadzwyczajny Katedry Pedagogiki. Edukacji Podstawowej i Zarządzania Oświatą, Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola, Ukraina

Khlyebik S.

kandydat nauk pedagogicznych, profesor nadzwyczajny Katedry Pedagogiki Społecznej i Pracy Socjalnej, Niżyński Państwowy Uniwersytet im. M. Gogola, Ukraina

Rudzka A.

studentka I r. studiów mgr Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza z profilaktyką społeczną, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Polska

**MIECZYŚLAW ŁOBOCKI – TWÓRCA WSPÓŁCZESNEJ
TEORII WYCHOWANIA**

Z punktu widzenia analizy konkretno-historycznej poglądy wybitnego naukowca Mechysława Łobockiego na problemy i sposoby reformowania edukacji są uogólnione. Główny nacisk położono na te kwestie, które są w dużej mierze zgodne z dzisiejszymi wyzwaniem w dziedzinie reform edukacyjnych. Wyniki badań wskazują, że naukowiec wdrożył nowatorskie pomysły organizacji edukacji szkolnej, które odpowiadały potrzebom czasu, a koncepcyjnie pozostają aktualne.

Z naukowego punktu widzenia wyjątkową wartość rozwija M. Lobotsky gałąź nauk pedagogicznych – teoria wychowania, która ujawnia główne aspekty procesu wychowania, wpływ dorosłych na edukację osobowości dziecka, wymagania, jakie nauczyciel stawiał pedagogowi. Jednym z warunków efektywności procesu edukacyjnego zdaniem naukowca jest współdziałanie nauczycieli i rodziców.

W artykule zwrócono uwagę na główne idee wychowania moralnego w kontekście twórczości M. Lobotsky'ego, który był zwolennikiem humanistycznych idei edukacji powszechnej. Analizowana jest jego koncepcja pedagogiczna i podstawowe podejścia do wychowania moralnego młodego pokolenia. Podkreśla się znaczenie doświadczenia pedagogicznego polskiego naukowca w zakresie wychowania moralnego dzieci dla teorii i praktyki wychowania w Polsce.

Słowa kluczowe: Mechyslav Lobotsky, organizacja oświaty, teoria wychowania, wychowanie moralne

Sformułowanie problemu. W naukach pedagogicznych są nazwiska, pod znakiem których mija życie wielu pokoleń. Należą do nich nazwisko Mechysława Łobockiego, który wśród swoich współczesnych nie miał sobie równych pod względem skali i różnorodności myśli pedagogicznej. Jego nazwisko jest częścią złotego skarbcza światowej i polskiej pedagogiki. Stałe zainteresowanie ideami wielkiego nauczyciela i

postępowej osoby publicznej M. Łobockiego jest dziś spowodowane potrzebą zrozumienia przez naukowców, nauczycieli i praktyków głębokich powiązań zjawisk pedagogicznych w ich integralności i interakcji w ogólnym kontekście kulturowo-historycznym.

Profesor Mieczysław Łobocki urodził się 18 sierpnia 1929 roku w Starogardzie Gdańskim, a zmarł 6 sierpnia 2012 roku w Lublinie. Jego osoba zajmuje znaczące miejsce w dziejach lubelskiej pedagogiki. Był jednym z wybitnych polskich pedagogów [3, s. 21].

Mieczysław Łobocki uczęszczał do Szkoły Ogólnokształcącej w Starogardzie Gdańskim, gdzie w 1950 roku zdał maturę. W tym samym roku po zdaniu matury przybył do Lublina w celu podjęcia studiów wyższych w zakresie filozofii i psychologii na Wydziale Filozoficznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W styczniu 1956 roku otrzymał dyplom magistra filozofii na podstawie pracy magisterskiej, zatytułowanej "Poglądy młodzieży szkół średnich na zagadnienie koedukacji", którą napisał pod kierunkiem prof. Natalii Reuttowej [3, s. 21].

Od 1956 roku do 1958 roku był nauczycielem Liceum Ogólnokształcącego w Świdniku. W latach 1952–1962 po 2–3 miesiące w roku pracował jako wychowawca w Sanatorium Dziecięcym "Pionier" w Ciechocinku. Od 1958 roku do 1968 roku pełnił funkcję kuratora sądowego przy Powiatowym Sądzie dla Nieletnich w Lublinie, a także przez kilka lat był konsultantem pedagogicznym w Wojewódzkim Domu Kultury w Lublinie. Dzięki wielostronnej działalności pedagogicznej zdobył bogate doświadczenia z zakresu wychowania, które wywarły decydujący wpływ na jego zainteresowania naukowe. Mieczysław Łobocki w swej pracy naukowo-badawczej dostrzegał pilną potrzebę szeroko pojętej praktyki pedagogicznej [14, s. 5–6].

Działalność naukowa. W latach 1958–1962 pełnił funkcję asystenta w Katedrze Psychologii Wychowawczej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Prowadził tam zajęcia dydaktyczne z zakresu psychologii ogólnej oraz psychologii wychowawczej. W owym okresie interesowała go szczególnie psychologia osobowości, a przede wszystkim charakterologia F. Kunkla, a także problemy niedostosowania społecznego. W roku 1962 zaczął pracę jako starszy asystent na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, na początku w Katedrze Pedagogiki, zaś potem w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Pedagogiki i Psychologii, gdzie prowadził zajęcia z teorii wychowania, metodologii badań pedagogicznych, metodyki pracy opiekuńczo-wychowawczej, jak również z nowych technik nauczania i statystyki pedagogicznej oraz wykłady monograficzne. Profesor Łobocki prowadził także zajęcia konwersatoryjne z zakresu kierowania własnym rozwojem w latach 1995–1998 [14, s. 5–6].

Zanim Mieczysław Łobocki zaczął doktorat posiadał już opublikowanych 40 pozycji naukowych oraz 18 sprawozdań, które były poświęcone omówieniu zawartości zagranicznych czasopism naukowych. Swoje prace badawcze i dociekania naukowe przedstawiał m.in. w czasopismach takich jak: "Głos Nauczycielski", "Roczniki Filozoficzne", "Życie Szkoły", "Wychowanie", "Lubelski Rocznik Pedagogiczny", "Rodzina i Szkoła", "Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego" czy "Ruch Pedagogiczny". Kiedy bronił doktorat w swoim dorobku miał 115 pozycji bibliograficznych, a także ponad 30 różnorodnych sprawozdań o tematyce najnowszych publikacji naukowych, szczególnie z pedagogiki oraz psychologii [13, s. 12].

W roku 1968 uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych z zakresu pedagogiki na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej na podstawie rozprawy pt. "Wychowawcze znaczenie współzycia i współdziałania uczniów klas V-VIII szkoły podstawowej", którą napisał pod kierunkiem prof. dr. hab. Konstantego Lecha, wybitnego polskiego dydaktyka, twórcy koncepcji rozwoju myślenia uczniów poprzez łączenie teorii z praktyką. W 1977 roku Mieczysław Łobocki otrzymał tytuł doktora habilitowanego. Jego pracę habilitacyjną stanowiła książka pt. "Współdziałanie uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym". W roku 1986 uzyskał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, zaś 6 lat później tytuł profesora zwyczajnego [13, s. 12].

Profesor Mieczysław Łobocki podczas swojej kilkudziesięcioletniej działalności naukowo-badawczej zajmował się przede wszystkim:

- 1) diagnozowaniem, przewyciężaniem, profilaktyką trudności wychowawczych;
- 2) teorią i metodyką wychowania;
- 3) unowocześnianiem form i metod pracy wychowawczej, zarówno w szkołach, jak i placówkach opiekuńczo-wychowawczych razem z empiryczną ich weryfikacją;
- 4) metodologią badań pedagogicznych;
- 5) procesami i zjawiskami dynamiki grupowej klasy szkolnej;
- 6) współpracą wychowawców i nauczycieli z rodzicami;
- 7) błędami wychowawczymi nauczycieli, wychowawców;
- 8) psychospołecznymi skutkami nadużywania przez nauczycieli ocen niedostatecznych;
- 9) problematyką wartości, a także wychowania moralnego ze szczególnym uwzględnieniem altruizmu;
- 10) różnorodnymi aspektami życia szkolnego w świadomości uczniów [13].

Dorobek naukowy Profesora, który powstał w wyniku powyższych zainteresowań naukowych oraz jego działalności naukowo-badawczej zawiera 687 pozycji bibliograficznych, w tym 19 książek, 8 skryptów oraz 6 opracowań redakcyjnych wydanych głównie przez wydawnictwo PWN, WSiP, Impuls i UMCS, a także ponad 330 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych, popularno-naukowych i opracowaniach zwartych. M. Łobocki jest także autorem 150 recenzji i sprawozdań czasopism naukowych oraz książek. Większa część z nich stanowią czasopisma i książki w językach obcych: angielskim, francuskim, jak i niemieckim [13].

Mieczysław Łobocki pracując na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej był wicedyrektorem Instytutu Pedagogiki od 1978 roku do 1981 roku, a od 1982 do 1987 prodziekanem Wydziału Pedagogiki i Psychologii. Był członkiem Senatu oraz różnych komisji senackich. W 1972 roku został kierownikiem Zakładu Teorii Wychowania. Pełnił tę funkcję przez 27 lat. Z tego też względu sprawował organizacyjną i merytoryczną opiekę nad specjalnością pedagogiki opiekuńczej na Wydziale Pedagogiki i Psychologii na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wchodził w skład Wydziałowej Komisji ds. Rozwoju Nauki, a także członkiem Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego oraz Rady Społeczno-Naukowej w Oddziale Doskonalenia Nauczycieli Instytutu Kształcenia Nauczycieli w Lublinie. Pełnił też funkcję przewodniczącego Rady Współpracy Szkół Wyższych ze Szkołami w Lublinie. Od 1991 roku do 1993 roku Profesor Łobocki był członkiem Centralnej Komisji do Spraw Tytułów i Stopni Naukowych, a także członkiem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, członkiem Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce w Polsce oraz Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego [14].

M. Łobocki prowadził długoletnią naukową współpracę z Zakładem Psychologii obecnego Uniwersytetu Technicznego w Chemnitz, był to okres od 1975 roku do 1995 roku, a w latach 1980–1990 współpracował z Katedrą Uniwersytetu im. Kossutha Lajosa w Debreczynie [13, s. 13–14].

Profesor będąc nauczycielem akademickim wykształcił tysiące studentów pedagogiki i kierunków nauczycielskich. Doskonalił i edukował opiekunów, nauczycieli, wychowawców instytucjonalnych i społecznych. Posiadał wybitne przygotowanie, zarówno pedagogiczne, jak i psychologiczne. Dzięki temu mógł łączyć obie dyscypliny naukowe po to, aby lepiej poznać, rozumieć oraz interpretować ludzkie zachowania. Podczas trudnego dla humanistyki okresu politycznego zniewolenia PRL M. Łobocki należał do grona nielicznych osób, które oparły się systemowi kłamstwa, cenzury, manipulacji oraz odczłowieczania. Swoim wykładom i rozprawom naukowym nadał charakter niezależnego dochodzenia do wiedzy o wychowaniu. Integrował w nich psychologię społeczną o humanistycznej orientacji z personalizmem chrześcijańskim, po to, aby uwrażliwić swoich podopiecznych na prawdę, dobro i piękno oraz przechować najwyższe wartości [12, s. 116–117].

M. Łobocki posiadał szereg wyjątkowych cech osobowości, do których należały m.in. altruizm, niezwykła dobroć w relacjach międzyludzkich, empatia, niebywała

skromność, uczciwość oraz wrażliwość moralna. Mówiono o nim, że był zbyt dobry, nadopiekuńczy, ufny i w żaden sposób nie wywierał presji na swoich podwładnych. Zawsze interesowały go osobiste i profesjonalne losy swoich współpracowników, ale nigdy nie zmuszał innych do systematycznej i intensywnej pracy. Bezinteresownie wspierał i pomagał każdemu, kto potrzebował wsparcia lub pomocy. Uważał, że ludzie, którzy zmierzają do dobra, sami stają się dobrymi [12, s. 116–117].

Profesor w swoich dziełach starał się wyjaśnić, że pomimo cywilizacyjnych, gospodarczych i politycznych zmian, jakie zachodzą w świecie, normy moralne, prawda i wiara tym zmianom nie ulegają, gdyż to, co jest naprawdę ważne nie zmienia się. Patologie oraz barbarzyństwo w ludzkich postawach i zachowaniach pojawiają się w każdym okresie. Moralność, struktury społeczne i ustroje polityczne nie wykazują linearnego postępu, dlatego każde pokolenie od początku powinno zatroszczyć się o własny rozwój moralny, polityczny i społeczny. Dlatego tak wielką wagę przykładął do wychowania moralnego wierząc, że rozwijanie wiedzy teoretycznej będzie bardziej sprzyjać praktyce [12].

Zainteresowania naukowo-badawcze M. Łobockiego były skoncentrowane głównie na problematyce teorii i metodyki wychowania. Oba obszary były dla niego tak samo ważne i wzajemnie się uzupełniały. Uważał, że skuteczne zajmowanie się teorią wychowania nie może odbywać się bez praktyki pedagogicznej. Profesor skupiał się na zagadnieniach, które dotyczyły metod i form pracy wychowawczej z dziećmi i młodzieżą w szkołach i placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz w harcerstwie, wartości moralnych w wychowaniu, współpracy wychowawców i nauczycieli z rodzicami uczniów, procesów dynamiki grupowej klasy szkolnej, sposobów diagnozowania, przewycięzania i profilaktyki trudności wychowawczych oraz metodologii badań pedagogicznych [15, s. 88].

Dorobek naukowy – ważny wkład w rozwój współczesnej teorii wychowania.

Dziedzinę szczególną w zainteresowaniach badawczych Profesora Mieczysława Łobockiego stanowiła problematyka wartości i wychowania moralnego. Poglądy na ten temat zaprezentował w książce pt. "Wychowanie moralne w zarysie". Owe poglądy dostarczają argumentów na rzecz potrzeby wychowania moralnego młodego pokolenia z personalistycznego punktu widzenia. Podkreślał, że we współczesnym świecie nie istnieją ważniejsze zadania od formacji moralnej dzieci i młodzieży. Wpływa ona na korzystniejsze przeobrażenia w ich rozwoju moralnym, a przede wszystkim na doskonalenie kontaktów międzyludzkich, które są oparte na miłości i wzajemnym poszanowaniu godności osobistej. Istnieje pilne zapotrzebowanie na postawy i zachowania moralne, ponieważ bez nich świat nie jest w stanie normalnie istnieć [2].

Mieczysław Łobocki w swoich pracach poruszał problematykę moralnego wychowania dzieci i młodzieży. Owa problematyka jest szczególnie aktualna we współczesnym świecie, w którym do głosu dochodzi jakościowa koncepcja sensu życia i wartości, kult ciała i młodości oraz kult człowieka w postaci antropocentryzmu humanistycznego i ubóstwiania jednostek, które są określane mianem idola, jako wzoru do osiągnięcia sukcesu oraz szczęścia. W którym młody człowiek zatracił poczucie własnej podmiotowości, wyjątkowości, tożsamości oraz swoją prawdziwą wolność. Te tendencje godzą w człowieka i jego godność. Absolutyzowanie wolności idzie w kierunku przyznawania człowiekowi prawa do zła [2, s. 91–93].

Według Profesora celem wychowania moralnego jest nauczyć wychowanków "nie tylko odróżniania dobra od zła, czy dostarczać rzetelnej wiedzy o tym, na czym spełnianie dobra lub wyrządzanie zła polega, ale także pozytywnie wpływać na gotowość dzieci i młodzieży do zachowań i postaw moralnych" [11, s. 15]. Należy zwrócić szczególną uwagę na umacnianie w wychowankach poczucia godności osobistej i uwrażliwienie ich na krzywdę innych [11, s. 15].

Uważał, że w procesie wychowania należy troszczyć się o altruizm, który jest istotną wartością moralną. Altruizm jest świadomą, bezinteresowną i dobrowolną troską o innych ludzi. Niestety w dzisiejszych czasach stał się zatraconą wartością. Dla Profesora Łobockiego altruizm był jednym z podstawowych celów wychowania. Potrzebę wychowania do altruizmu uzasadniał w swoich pracach. W książce pt. "Altruizm i

wychowanie" pisał o miłości bliźniego w ujęciu chrześcijańskim. Omawiał i wyjaśniał zachodzące różnice między miłością i altruizmem oraz ich podobieństwa. Wyróżnił metody, które służą uczeniu się altruizmu. Należą do nich:

- 1) dawanie dobrego przykładu;
- 2) perswazja;
- 3) powierzenie zdań;
- 4) wzmocnienia pozytywne.

Jego zdaniem, aby stosowane metody przynosiły rezultaty, wychowawca musi:

- 1) podmiotowo traktować dzieci i młodzież;
- 2) konstruktywnie porozumiewać się w rodzinie i szkole;
- 3) preferować podstawowe wartości;
- 4) znać umiar w stosowaniu swobody i przymusu.

Mieczysław Łobocki podkreślał, że wzbudzenie w dzieciach i młodzieży chęci i potrzeby do bezinteresownego wspomaganie i wspierania innych stanowi wyzwanie dla wychowawców, rodziców i nauczycieli [11, s.15].

Profesor w swojej pracy naukowo-badawczej koncentrował się także na takich zagadnieniach teorii wychowania, jak:

- 1) techniki i formy wychowania;
- 2) współdziałanie uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym;
- 3) procesy dynamiki grupowej;
- 4) współdziałanie nauczycieli i rodziców w procesie wychowania;
- 5) zapobieganie i przeciwdziałanie trudnościom wychowawczym w szkole [11, s. 15].

W swojej książce pt. "Teoria wychowania w zarysie" zajął się określeniem teorii wychowania jako dyscypliny pedagogicznej. Wyjaśnił pojęcie teorii wychowania oraz jej cechy. Przedstawił koncepcje wychowania, zarówno w ujęciu teorii psychologicznych, jak i pedagogicznych, po to, aby móc przejść do istoty zagadnień, które są związane z formułowaniem oraz stanowieniem celów wychowania w oparciu o preferowane wartości z uwzględnieniem psychospołecznych warunków efektywności wychowania. Dokładnie omówił metody, techniki oraz dziedziny wychowania, a także podstawowe środowiska wychowawcze [6, s. 16].

Według Mieczysława Łobockiego teoria wychowania stanowi dyscyplinę pedagogiczną, która zajmuje się głównie celami, sposobami oraz warunkami działalności wychowawczej. Działalność ta podejmowana jest wobec dzieci i młodzieży. W swojej książce pt. "Teoria wychowania w zarysie" przedstawił swoje rozważania, które są poparte licznymi przykładami sytuacji wychowawczych w szkole, klasie szkolnej i rodzinie [6, s. 16].

Profesor oferował wychowawcom i nauczycielom szereg różnych technik i form pracy wychowawczej. Wyróżnił trzy rodzaje form pracy wychowawczej łącznie z wyodrębnionymi technikami. Do form oddziaływań werbalnych zaliczył: technikę decyzji grupowej, wyzwalanie pomysłów tzw. "burzę mózgów", sondaż opinii o uczniach, trening spotkaniowy oraz swobodną ekspresję słowną. Zaś wśród form oddziaływań niewerbalnych wyróżnił: trening relaksacyjny, muzykoterapię, zabawę w teatr, improwizowaną dramatyzację, a także swobodną ekspresję plastyczną. Formy oddziaływań doraźnych, które wyróżnił Profesor obejmują wzmocnianie pozytywne i negatywne, ignorowanie zachowań niepożądanych oraz udzielanie indywidualnej pomocy [8, s. 26–29].

Mieczysław Łobocki był zdania, iż rola form pracy wychowawczej, które są inspirowane niektórymi doświadczeniami współczesnej psychoterapii, polega na:

- 1) wzmocnianiu funkcji wychowawczej szkoły;
- 2) rozwijaniu umiejętności nawiązywania wzajemnych kontaktów;
- 3) kształtowaniu postawy altruistycznej;
- 4) zaspokajaniu podstawowych potrzeb psychospołecznych uczniów;
- 5) zmniejszaniu dystansu między uczniami a nauczycielem;
- 6) świadomym i celowym wykorzystaniu dynamiki grupowej klasy [8, s. 26–29].

Profesor uważał, że najgłębszy sens stosowania technik wychowawczych tkwi w tym, że ich sedna nie stanowi oddziaływanie na dzieci i młodzież w sposób bezpośredni,

tylko w sposób pośredni, a więc z ich osobistym udziałem, jako równoprawnych partnerów. Uczniom daje się możliwość wytyczania celów tego, w czym mają okazję uczestniczyć. Niezauważalność zamiaru pedagogicznego gwarantuje szacunek, akceptację i traktowanie ich w sposób podmiotowy, a nie w sposób instrumentalny [8, s. 163–164].

W prowadzonych eksperymentach pedagogicznych zajmował się sprawdzaniem różnych form i możliwości współpracy i współdziałania uczniów i nauczycieli. Wyniki swojej pracy zaprezentował w książkach pt. "Godziny wychowawcze w szkole podstawowej. Organizacja współzycia i współdziałania uczniów i nauczycieli", "Organizowanie pracy wychowawczej z dziećmi i młodzieżą" oraz "Współdział uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym" [10, s. 7–9].

Zwracał uwagę na potrzebę szerszego i realnego włączania uczniów w proces edukacyjny. Chodziło Autorowi o aspekt społecznego aktywizowania uczniów podczas: planowania, przygotowywania, prowadzenia i oceniania zajęć lekcyjnych. Według niego współdział uczniów w planowaniu zajęć miał polegać na sondowaniu opinii odnoszących się do ich zainteresowań i potrzeb, wykorzystaniu ich pomysłowości, kreatywności i twórczości, a także motywowaniu ich do czynnego udziału w zajęciach. Wspólne przygotowywanie z uczniami zajęć może polegać na powierzeniu im zadań indywidualnych, zespołowych oraz zbiorowych, a współdział uczniów w prowadzeniu zajęć może przejawiać się w czasie zajęć całkowicie albo częściowo inspirowanych, z uwzględnieniem twórczości uczniów, materiałów przygotowanych przez uczniów i wykorzystaniem improwizacji scenicznej. Udział uczniów w ocenianiu zajęć jest próbą podsumowania wkładu uczniów w ulepszenie i urozmaicenie zajęć [10, s. 7–9].

Koncepcja współdział uczniów w procesie edukacyjnym Profesora Mieczysława Łobockiego służy podniesieniu wychowawczej rangi zajęć, dzięki umożliwieniu im pełnienia ról rzeczywistych partnerów oraz bliskich sojuszników nauczycieli podczas procesu dydaktyczno-wychowawczego. W takiej sytuacji uczniowie stają się odpowiedzialni za swoją naukę i jej organizację. Za najlepszą formę uczenia współpracy i współdziałania uznaje pracę w grupach, ponieważ daje ona możliwość wzajemnej pomocy i wymiany doświadczeń. Uczniowie dzięki możliwości wpływu na przebieg zajęć uczą się odpowiedzialności i samodzielności. Rola, jaka stoi przed nauczycielem, to wspólne odkrywanie świata z uczniami, wpieranie ich, udzielanie im pomocy, inspirowanie i zachęcanie ich do podejmowania działań. Owe składniki roli nauczyciela składają się na podmiotowe traktowanie ucznia [10, s. 7–9].

Mieczysław Łobocki koncentrując się na zagadnieniach teorii wychowania uważał, że jednym z kluczowych uwarunkowań efektywności procesu wychowania jest również współdziałanie nauczycieli i rodziców. Istotne znaczenie wychowawcze przypisywał współdziałaniu, które polega na wspólnym wykonywaniu poszczególnych zadań, czyli współdziałaniu dwukierunkowemu. Takie współdziałanie dokonuje się zazwyczaj w ramach równych zbiorowych oraz indywidualnych form współpracy szkoły i domu. Do zbiorowych form współdziałania nauczycieli i rodziców Mieczysław Łobocki zaliczył: spotkania robocze, spotkania towarzyskie, spotkania z ekspertem, spotkania, które są poświęcone pedagogizacji rodziców, a także spotkania, które dotyczą trudności wychowawczych. Zaś do indywidualnych form współdziałania nauczycieli i rodziców zaliczył: konsultacje pedagogiczne, rozmowy telefoniczne, wizyty domowe oraz kontakty korespondencyjne. Według Profesora rodzice i nauczyciele mogą również uczestniczyć w usprawnianiu pracy szkoły, dzięki współdziałaniu w pracy dydaktycznej szkoły, działalności w Komitecie Rodzicielskim, organizowaniu czasu wolnego uczniów, a także pomocy uczniom w wyborze odpowiedniego zawodu [9].

Mieczysław Łobocki uważał, że nauczyciel ma do wykonania bardzo odpowiedzialne zadanie, a mianowicie pozyskanie rodziców do współpracy ze szkołą poprzez ukazanie im jej celowości. Nauczyciel musi zainteresować rodziców sprawami szkoły, zachęcić i zmobilizować ich do aktywnego współdziałania z nauczycielami dla dobra dzieci oraz społeczności szkolnej [9].

Mieczysław Łobocki wiele uwagi poświęcił uczniom sprawiającym trudności wychowawcze. Wyjaśniał przejawy i przyczyny owych trudności, przedstawiał sposoby ich zapobiegania oraz formy pracy z uczniami trudnymi podczas zajęć. Uważał, że im szerszy jest zakres stosowania proponowanych form pracy wychowawczej, tym większa jest ich skuteczność w odniesieniu do uczniów, którzy sprawiają problemy wychowawcze oraz wobec uczniów, którzy takich problemów nie sprawiają. Nauczyciel musi dbać o uczniów sprawiających problemy, ale nie może to przyczynić się do zapomnienia o pozostałych uczniach. Aby jego wpływy wzrastały, musi integrować swoje wysiłki na rzecz każdego ucznia, troszcząc się o wszystkich [7, s. 6].

Profesor Łobocki zajmował się również metodologią badań pedagogicznych. Przywiązywał wagę do jej poprawności. Był zdania, że poprawne stosowanie metod naukowych nie zależy tylko od technicznych umiejętności posługiwania się nimi przez badacza, ale od uświadomienia sobie przez niego celowości i znaczenia tych metod. Analizował etapy badań pedagogicznych, zwracając szczególną uwagę na kryteria poprawności prowadzonych badań. Omawiał metody i techniki badań pedagogicznych, do których należały: obserwacja, testy osiągnięć szkolnych, eksperyment pedagogiczny, techniki socjometryczne, skala ocen, analiza dokumentów, ankiety. W swoich nowszych publikacjach omawiał również metodę dialogową, biograficzną oraz metodę sondażu. Podawał zalety i wady charakteryzowanych metod, źródła błędów oraz ograniczenia poznawcze. Uświadamiał badaczom, że ich punktem odniesienia w badaniach pedagogicznych jest zawsze człowiek, który jest osobą potencjalnie wolną, rozumną i odpowiedzialną, a także istotą niepowtarzalną, która z reguły niełatwo poddaje się badaniom pedagogicznym. Dlatego przeważnie trudno jest dobrać metody i techniki badań, które pozwolą jednakowo trafnie i rzetelnie poddać badaniom wszystkie objęte nimi osoby. Zagadnienia metodologiczne przedstawiał zrozumiale i przystępnie, ponieważ uwzględniał powyższe aspekty, a także troszczył się o jasność przekazu [4].

Podsumowanie. Profesor Mieczysław Łobocki był wybitnym pedagogiem, teoretykiem wychowania, a także badaczem, który posiadał wielostronne zainteresowania. Wskazuje na to, zarówno Jego bogaty dorobek naukowy, wszechstronny sposób ukazywania problemów, zagadnień pedagogicznych, jak również aktualność poglądów. Między uczestnikami interakcji wychowawczych, a więc między uczniami, nauczycielami, wychowawcami i rodzicami nieustannie dostrzegał potrzebę współpracy i współdziałania. Zaznaczał konieczność wyrażania szacunku i akceptacji do dzieci i młodzieży, a także podmiotowego ich traktowania. Dorobek naukowy Profesora przeznaczony jest dla studentów, wychowawców i nauczycieli. Przepiętny jest on troską o wychowanków, ich prawidłowy rozwój oraz wychowanie.

Po śmierci Profesora Łobockiego Przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, prof. Bogusław Śliwerski, napisał słowa, które związane są z działalnością naukową Profesora, a mianowicie: "Książki Profesora były i będą czytane, gdyż jak mało kto – potrafił w sposób wyjątkowy łączyć wiedzę praktyczną z głęboką refleksją poznawczą i etyczną nad szeroko rozumianą działalnością społeczno-wychowawczą czy dydaktyczną. Należał do nielicznych naukowców, którzy potrafili najbardziej złożone aspekty poznania naukowego i jego odwieczne aporie przełożyć na język zrozumiały dla nauczycieli i nieprofesjonalnych wychowawców. Był przekonany, że to przede wszystkim myśl, idea oraz edukacja są czynnikami decydującym o losach społeczeństw, narodów i całego świata. Dla chrześcijan śmierć osoby nie stanowi jej "końca", nie wyczerpuje znaczenia "śmierci", gdyż staje się ona zarazem początkiem, szansą narodzin osoby nam bliskiej do nowego życia. Wraz z odejściem pedagoga staje się ono początkiem nowej fazy recepcji jego dzieł i życiowych dokonań. Przed kolejną generacją pedagogów stają zatem jakże otwarte pytania: "Kim był?", "Co chciał nam przekazać?", "Jaka była Jego pedagogika?", "Co w Jego dziełach jest uniwersalne, ponadczasowe, a co jeszcze niespełnione, wymagające dalszych trosk i działań?"

Literatura

1. Goliszek P. T. Personalistyczny wymiar katechezy. Lublin, 2016. 467 s.

2. Goliszek P. T. Wymiar moralny katechezy [w:] Katecheza w swoich podstawowych wymiarach / red. I. Czerkawski. Kielce, 2013. S. 89–115.
3. Krawczyk A. Profesor Mieczysław Łobocki, "Wiadomości Uniwersyteckie. Miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej / red. A. Adamska, A. Gałczyńska, M. Kozak-Siemnińska, nr 3(203), marzec. Lublin, 2014. S. 19–25.
4. Łobocki M. Metody badań pedagogicznych. Warszawa, 1978. 314 s.
5. Łobocki M. Metody i techniki badań pedagogicznych. Kraków, 2008. 330 s.
6. Łobocki M. Teoria wychowania w zarysie. Kraków, 2004. 340 s.
7. Łobocki M. Trudności wychowawcze w szkole. Zapobieganie i przeciwdziałanie. Warszawa, 1989. 223 s.
8. Łobocki M. W poszukiwaniu skutecznych form wychowania. Warszawa, 1990. 173 s.
9. Łobocki M. Współdziałanie nauczycieli i rodziców w procesie wychowania. Warszawa, 1985. 168 s.
10. Łobocki M. Współdziałanie uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Warszawa, 1975.
11. Łobocki M. Wychowanie moralne w zarysie. Kraków, 2002. 215 s.
12. Śliwerski B. Pożegnanie Profesora Mieczysława Łobockiego [w:] Profesor Mieczysław Łobocki. Pedagog. Teoretyk wychowania. Humanista / red. B. Wojciechowska-Charlak, T. Zubrzycka-Maciąg. Lublin, 2013. S. 87–99. URL: <D:/%D0%94%-D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/638-1251-1-SM.pdf>
13. Wojciechowska-Charlak B. Profesor Mieczysław Łobocki – Pedagog. Teoretyk wychowania. Humanista / red. B. Wojciechowska-Charlak, T. Zubrzycka-Maciąg. Lublin. 2016. S. 177–189.
14. Wojciechowska-Charlak B. Publikacje prof. dr hab. Mieczysława Łobockiego i inne Jego osiągnięcia naukowe w latach 1957–2007. Wyd. UMCS. Lublin, 2007. 139 s.
15. Wojciechowska-Charlak B., Zubrzycka-Maciąg T. Wybitny lubelski pedagog-profesor Mieczysław Łobocki. Lublin, 2013. S. 177–189.

Referenses

1. Holishek, P. T. (2016). *Personalistychnyi vymir katekhyzatsii* [Personalistic dimension of catechesis]. Liublin [in Poland].
2. Holishek, P. T. (2013). *Moralnyi vymir katekhyzatsii [u:] Katekhyzatsiia v yii osnovnykh vymirakh* [Moral dimension of catechesis [in:] Catechesis in its basic dimensions]. I. Cherkavskoho (Eds.). Keltse [in Poland].
3. Kravchyk, A. (2014). Profesor Mechyslav Lobotskyi [Professor Mechyslav Lobotskyi]. *Universytetski novyny. Uniwersytet Marii Kiuri-Sklodovskoi shchomisiachnyk – University News. Marie Curie-Skłodowska University Monthly*. A. Adamska, A. Halchynska, M. Kozak-Simenska (Ed.). 3 (203). Liublin [in Poland].
4. Lobotskyi, M. (1978). *Metody pedahohichnoho doslidzhennia* [Methods of pedagogical research]. Varshava [in Poland].
5. Lobotskyi, M. (2008). *Metody ta pryomy pedahohichnoho doslidzhennia* [Methods and techniques of pedagogical research]. Krakiv [in Poland].
6. Lobotskyi, M. (2004). *Teoriia vykhovannia v konturi* [The theory of education in the contour]. Krakiv [in Poland].
7. Lobotskyi, M. (1989). *Osvitni trudnoshchi v shkoli. Profilaktyka ta protydia* [Educational difficulties at school. Prevention and counteraction]. Varshava [in Poland].
8. Lobotskyi, M. (1990). *U poshukakh efektyvnykh form navchannia* [In search of effective forms of learning]. Varshava [in Poland].
9. Lobotskyi, M. (1985). *Spivpratsia vchyteliv ta batkiv u protsesi navchannia* [Cooperation of teachers and parents in the learning process]. Varshava [in Poland].
10. Lobotskyi, M. (1975). *Uchast studentiv u dydaktychnomu ta navchalnomu protsesi* [Participation of students in the didactic and educational process]. Varshava [in Poland].
11. Lobotskyi, M. (2002). *Moralne vykhovannia v konturi* [Moral education in the contour]. Krakiv [in Poland].

12. Shliverskyi, B. (2013). Proshchannia z profesorom Mechyslavom Lobotskym [Farewell to Professor Mechyslav Lobotsky]. *Pedahoh. Teoretyk vykhovannia. Humanista – Teacher. Theorist of education. Humanist*. B. Voitsekhovska-Sharlak & T. Zubzhytska-Matsionh (Ed.). Liublin. URL://D:/%D0%94%-D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%-D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Zavantazhennia/638-1251-1-SM.pdf [in Poland].

13. Voitsekhovska-Sharlak, B. & Zubzhytska-Matsionh T. (2016). Profesor Mechyslav Lobotskyi [Professor Mechyslav Lobotsky]. *Pedahoh. Teoretyk vykhovannia. Humanista – Teacher. Theorist of education. Humanist*. Liublin [in Poland].

14. Voitsekhovska-Sharlak, B. (2007). *Publikatsii prof. doktor khab. Mechyslav Lobotskyi ta inshi yoho naukovi dosiahnennia u 1957–2007 rokakh* [Publications of prof. Dr. Hub. Mechyslav Lobotsky and his other scientific achievements in 1957–2007]. Liublin: Red. UMCS. [in Poland].

15. Voitsekhovska-Sharlak, B. & Zubzhytska-Matsionh, T. (2013). *Vydatnyi liublinskyi vykladach-profesor Mechyslav Lobotskyi* [Prominent Lublin teacher-professor Mechyslav Lobotsky]. Liublin [in Poland].

Борисюк С. О.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Новгородська Ю. Г.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Хлебик С. Р.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Рудзька А.

студентка першого курсу магістерської програми "Догляд за дітьми та освітня педагогіка із соціальною профілактикою", Державна вища професійна школа в м. Холм, Польща

МЕЧИСЛАВ ЛОБОЦЬКИЙ – ЗАСНОВНИК СУЧАСНОЇ ТЕОРІЇ ОСВІТИ

З позицій конкретно-історичного аналізу узагальнено погляди видатного вченого Мечислава Лобоцького на проблеми та шляхи реформування освіти. Основна увага зосереджена на тих питаннях, які багато у чому співзвучні викликам сьогодення на ниві освітніх реформ. Результати дослідження стверджують, що вчений втілював у життя новаторські ідеї організації шкільної освіти, які відповідали тогочасним потребам, концептуально залишаючись актуальними й сьогодні.

У науковому відношенні виняткову цінність становить розроблена М. Лобоцьким галузь педагогічної науки – теорія виховання, в якій розкрито основні аспекти процесу виховання, вплив дорослого на виховання особистості дитини, висунуті вимоги, які педагог ставив до вихователя. Однією з умов ефективності виховного процесу, за переконанням ученого, є взаємодія вчителів та батьків.

У статті висвітлено основні ідеї морального виховання в контексті творчого доробку М. Лобоцького, який був прихильником гуманістичних ідей загальнолюдського виховання. Проаналізовано його педагогічну концепцію та основні підходи до морального виховання молодого покоління. Підкреслено важливість педагогічного досвіду польського вченого з морального виховання дітей для теорії та практики виховання в Польщі.

Ключові слова: Мечислав Лобоцький, організація шкільної освіти, теорія виховання, моральне виховання

Borysiuk S.

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work Nizhyn Mykola Gogol State University

Novhorodska Y.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Primary Educational and Management Nizhyn Mykola Gogol State University

Hlebik S.

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work Nizhyn Mykola Gogol State University

Rudzka A.

1st year student, MA Childcare education with social prevention, State Higher Vocational School in Chełm, Poland

MECHYSLAV LOBOTSKY – FOUNDER OF MODERN THEORY OF EDUCATION

From the standpoint of concrete-historical analysis, the views of the prominent scientist Mechyslav Lobotsky on the problems and ways of reforming education are generalized. The main focus is on those issues that are largely in line with today's challenges in the field of educational reforms. The results of the study show that the scientist implemented innovative ideas for the organization of school education, which met the needs of the time, conceptually remaining relevant today.

In scientific terms, the exceptional value is developed by M. Lobotsky branch of pedagogical science – the theory of education, which reveals the main aspects of the process of education, the influence of adults on the education of the child's personality, the requirements that the teacher made to the educator. One of the conditions for the effectiveness of the educational process, according to the scientist, is the interaction of teachers and parents.

The article highlights the main ideas of moral education in the context of the creative work of M. Lobotsky, who was a supporter of humanistic ideas of universal education. Its pedagogical concept and basic approaches to moral education of the young generation are analyzed. The importance of the pedagogical experience of the Polish scientist on moral education of children for the theory and practice of education in Poland is emphasized.

Key words: Mechyslav Lobotsky, organization of school education, theory of education, moral education.